

Jat. 2/11-54

M

P ä l k ä n e, Onkkaala, Ristiänmäki.

Ruumishautalöytö K M 13415:1-4.

Kun toukokuussa v. 1954 ryhdyttiin kaivamaan vesijohto-
ojaa Pälkäneen Yhteiskoulun tontilla löysi työmies Jorma
Lindfors (os. Pälkäne, Onkkaala) pehmeästä hienosta hiekasta
n. 70 sm syvältä joukon ihmisen luita, mm. kaksi pääkal-
loa, jotka olivat vierekkäin maassa. Löydöstä ilmoitettiin
Hämeen Museoon Tampereelle, mistä maisteri Esko Sarasmo
riensikin kohta paikalle 18.5.1954. Koska luiden ohella
ei oltu vielä silloin löydetty mitään esineitä, arveli
Sarasmo, että kyseessä olisi isonvihan aikainen hauta eikä
tästä syystä ryhtynyt suorittamaan löytökohdalla tarkempia
tutkimuksia (ks. E. Sarasmon kertomusta KM:n top.arkistossa).
Sarasmon käynnin jälkeen löytyivät paikalta kuitenkin ne
esineet, jotka on lueteltu n:lla KM 13415:1-4: spiraali-
uurtein koristettu ketjunktannatin, soikea tulusrauta, katken-
nut puukonterä ja pala harmaata tuluspiitä. Pälkäneen yh-
teiskoulun rehtori ilmoitti tällöin asiasta Muinaistieteel-
liselle toimikunnalle, joka määräsi allekirjoittaneen matkus-
tamaan paikalle suorittamaan tarkempia tutkimuksia. Matkan
suoritin 20. 5. - 21. 5. 1954.

Löytöpaikka sijaitsee Pälkäneen pitäjän Onkkaalan kylässä ennestään kalmistolöydöistään tunnetun Ristiänmäen itäpäässä, Pälkäneen yhteiskoulun pihamaalla, liki Pälkäneen metsänhoitoyhdistyksen ja yhteiskoulun tonttien rajaa (ks. Sarasmon kertomukseen liittyvää karttaa). Maaperä on hiekkaa ja rinne löytöpaikalla loivasti itään ja kaakkoon viettävä.

Paikalle saavuttuani oli haudasta enää rippeet jäljellä. Vesijohto-oja oli leikannut sen viistoon poikki ja Sarasmon käynnin jälkeen paikalla tehdyt kaivaukset olivat sitä vielä lisää rikkoneet. Sen verran saatoin todeta, että haudan suunta on ollut etelä-kaakko-pohjoisluode *(pääit pohjaisessa)*. Esinelöytöjä ei enää tavattu, mutta kylläkin luita, jotka otin talteen. Hiekka haudan kohdalla oli huomattavasti tummempaa kuin muualla ojan seinämässä näkyvä, - Luulöydöistä päätellen on kyseessä kahden hengen yhteishauta.

Ruumishaudasta n. 20 m pohjoisluoteeseen näkyi ojan seinämässä vahvasti nokinen "tulisijan" profiili (ks. myös E. Sarasmon kertomusta ja siihen liittyvää karttaa - nokikuoppa). Nokikuopan halkaisija oli noin 1 m ja vahvuus 1/2 m. Muodoltaan se oli pyöreä, ja poikkileikkaukseltaan patamainen (kivetön). Se tutkittiin, löytöjä ei tavattu. Ojaa kaivettaessa oli siltä kohtaa löytynyt eläimen luita, rautavaarna ja karkeatekoinen "halkosahan" kappale - kuten paikalla kuulin kerrottavan ja kuten on mainittu myös Sarasmon kertomuksessa. Eläimen luita (lahonneita) ojan pientareella näin; rautavaarna ja "halkosahan" kappale sen sijaan olivat kateissa.

Ruumishaudasta n. 10 m etelään näkyi ojan seinämässä poikkileikkautunut tummanruskea niinikään patamainen profiili. Sen leveys oli n. 1 m ja suurin syvyys 70 sm. Sen päällä, maan pintaosassa oli ohut harva kivikerta, "eteläseinämässä" kaksi kiveä ja "pohjoisseinämässä" yksi. Sitä ei voitu kokonaan tutkia, koska kyseinen "hauta" näkyi jatkuvan kuusiaidan alle, joka erotti metsänhoitoyhdistyksen virkatalon tontin yhteiskoulun tontista. Tutkitusta osasta hautaa löytyi jonkinverran hiiltä, ei muuta.

Ojaleikkauksessa oli maakerrosjärjestys seuraavanlainen: ylinnä n. 20 sm vahva turve- + kivikerros, sen alla hieno, kivetön vaalean ruskehtava hiekka.

Ylhäällä Ristiänmäellä, edellä mainituista löytöpaikoista satakunta metriä länteen, on se ruumishauta, mistä on saatu Kansallismuseon kokoelmiin esineet 9848:1-9 ja 10069:1-4 (ks. E. Kivikosken kertomusta v:lta 1935 ja v:lta 1952 Kansallismuseon top.arkistossa). Se löytyi kun paikalle pystytettiin kesällä 1934 puhelinpylväs. Allekirjoittaneen paikalla ollessa kyseinen puhelinpylväs lahonneena poistettiin ja tilalle pystytettiin uusi, ei entiselle kohdalle, vaan siitä noin parin metrin päähän länteen, siihen kohtaan, jonka prof. E. Kivikoski tutki v. 1952. Tällöin oli allekirjoittaneella tilaisuus tutkia k.o. haudan jäännökset. Maaperä paikalla oli karkeata ja kivistä. Haudan profiili siinä erottui selvästi tummana alana. Mitään esineitä haudasta ei kuitenkaan lisää löytynyt, vain hiukan hiiltä ja yksi eläimen luu, joka jätettiin paikalle.

Helsingissä 2 päivänä marraskuuta 1954.

Ville Luho
Ville Luho

Liitteenä 3 valokuvaa: F 17895/17897.

Pälkäne, Orskasla, Ristiänmäki
 Ruumiskautä löytö KM 13415:1-4.

F. 17895

1.

F. 17986

2.

Kuva 1.- Ruumiskaudan löytöpaikalla.
 kuvan oikealla puolella ajan seinämässä
 näkyvä termoma-ala.
 Valokuvattu kaakasta.

Kuva 2.- Veujokko-aja Ristiänmäen
 itäreunassa Pälkäneen yhteiskoulun
 tontilla; ruumiskaudan löytöpaikalla
 kuvan yläosassa siinä kohdassa, mistä aja
 peitetty ja missä lapioida pyydyttiä.
 Valokuvattu etelästä pohjoiseen.

3.

F. 17897

Kuva 3.- Ruumiskaudan löytöpaikalla kes-
 keltä kuvaa pyydyttiä olevien lapioiden
 vieressä ajan kohdalla. löytöpaikalla löy-
 detty.- Valokuvattu etelästä kaakasta.

